

זה 'עבור'!

מכרז הנספח
ענתונות של
שגרירות גאנה, זה בעיקרו תוצאה של סקרנות.

רואה בן ועלבונות במקום ששם מצוי
יחס רגיל לגמרי?

אילו היה ריבס האפריקאי היחידי שהת' לונג על יחס דומה כלפיו, אפשר היה לחשוב כי הינו יוצאדופן קיצוני. אולם גם בשגרירות ליבריה וגם בשגרירות גאנה יודעים לספר על תדהמתם של אורחים אפריקאים רבים בבואם במגע עם הרחוב הישראלי. לפני כחצי שנה אף התחוללה סערה רבתית בפרלמנט הגאנאי, כאשר חבר הפרלמנט התלונן על הפליה גזעית גלויה, בה נתקל בעת ביקורו בישראל. חבר אחר של הפרלמנט הטיח: "היהודים הם שילוקים הרוצים רק למצוץ את דם האדם השחור!" ראש ממשלת גאנה, ד"ר קואמה אנקרומה, שלח את התנצלותו הרשמית לנציגי ישראל על פרשה זו.

אולם הפצע העדין קרם רק עור דקיק. עם הגירוי הקל ביותר, נוטה הוא להיפתח שנית. כי יחסים לבנים-שחורים הם כיום אחד הנושאים הכואבים ביותר לאורכה ולרוחבה של אפריקה המתעוררת. עמי היבשת השחורה נכנסים עתה בזה אחר זה למשפחת האומות, והם ערים מאד לכך, שאיש יתייחס אליהם כאל נחותים, בשל צבע עורם. לכן רגישים הם לכל רמז של זלזול או בוז. את רחשי ליבו של ריבס אישר, במלים מאופקות אמנם, המזכיר השני של שגרירות גאנה, וסגן הקונסול שלה בתל-אביב, גורדון קודג'ו. קודג'ו הוא גבר אלגנטי, בעל הופעה נעימה, שסיים את לימודיו באקדמיה ואשר ישראל היא המדינה הזרה הראשונה בה ביקר. "גם בגאנה אין קוראים לאיש הלבן אירופאי או אמריקאי. ברחוב קוראים לו ברונ, כלומר לבן. אולם בעוד שבשאר קוראים לך כושי לפרצופך, הרי לא תשמע איש בגאנה קורא ברונ לפרצופו של איש לבן."

קודג'ו, 26, אינו מצפה מישראל שתשנה את השפה ותמחק מתוכה את המלה כושי עברית. "אמנם זה מאד לא נעים לשמוע את המלה הזאת, אבל לא מעצם המלה אנו נפגעים, כי אם מן הצורה שבה משתמשים בה. צריך להיות בעל עור עבה, כדי לא להבחין בנימה של בוז המתלחה למלה כושי. אני כשליצימי כבר התרגלתי לכה, אבל גם כיום איני אוהב לשמוע מלה זאת." מה קורה לאדם לבן הנקלע לכפר נידח באפריקה, שם אין רגילים לראות לבנים? קודג'ו הצטחק: "הו, גם שם סקרנים לראות הו, וכולם לוטשים בו עיניים. אבל שם מסתתרים מאחורי עץ או מאחורי קיר כדי ללטוש בו עין, שלא להביא אותו במבוכה. בקול אנגלי תרבותי הסביר נציג גאנה שהגיע ארצה לפני 10 חדשים: "אלה מאתנו אשר נמצאים כאן זמן ממושך יותר, התי רגלו לתופעה זו. אולם בני ארצנו הבאים הנה לביקורים קצרים, נפגעים עמוק מאד. כלי יוצאמן-הכלל כמעט, התלוננו באוזניו סטודנטים ואורחים מגאנה. אנו תמיד מסי' בירי להם כי זיהו תופעה שבואי תחלוף." גם בדבריו חזרה אותה גירסה מהממת, שריבס אמר כי שמע אותה מפי חבריו הלי' בנוניים. "איש בניינו הסבורים," אמר קודג'ו, שנישת הישראלי ברחוב אל השחורים היא תגובה על הסבל שהעם היהודי סבל באי' רופה. הנה עם שסבל אפילו יותר משהיו דים, ושנחשב אפילו לנחות וליבו יורר. איני יודע אם עושים זאת בכוחה כדי להכי' איב, אבל יתכן שיש בזה יסוד של אמת.

הילדים ואת המבוגרים איך להתנהג כלפיהם? מדוע אין מסבירים להם בגן ובבית-הספר שעשוי מגיעים אורחים מאפריקה, ומלמדים אותם נימוס?"

היא למדה כלכלה בארצות-הברית, שם הכירה את בעלה שבא אף הוא ללמוד מקצוע זה בניו-יורק. אבל אפילו שם, לדבריה, לא חשה באינדיפרנציה כזו בגלל היותה שחור'ה. "שם יודעים שיש מקומות סגורים בכני שחורים. הם אינם הולכים לשם, ומונעים מעצמם אינדיפרנציות. אבל לא קרה מעולם בניו-יורק, שמישהו ירוץ אחרי ויקרא כושי!" שמא כאן עניין רק של סקרנות ותוסר' חינוך?

השיב על כך ריבס: "אילו היו תופעות אלו מתגלות רק אצל ילדים, היינו אומרים — מילא, סקרנות. אבל כשגם מבוגרים נוהגים כך, ברור לגמרי שזה כבר מעבר לסקרנות. זו הפגנה של זילזול ברגשותינו, הפגנה של בוז כאילו היינו זן נחות, איזה מין חיה מגן החיות." לעיתים הוא עוצר את מכוניתו, כדי לתת לנשים לחצות את הכביש. "האם הן מעריכות את הגיסטה הגיטלמנית הטבעית? הו לא! הן עומדות במקומן ונוצעות בנו עיניים. אני יכול לראות בהן את התמטעה, מן העובדה, שכושי נוהג במכונית וכושי עוצר בשבילן. אחרי דבר כזה אני מקלל את עצמי על שצטרפתי."

האם תיאר לעצמו כי בישראל יתקל ביחס כזה? "בשום אופן לא!" השיב על השאלה ריבס. "גם היום איש אינו יודע על דברים אלה, כי אינו מגישים עליהם דו"ח למונרו' בית. בכלל, לעובד את ליבריה ולבוא לישי' ראל, זה כמו שאדם עוזב את ביתו מדלת אחת כדי להיכנס אליו בדלת אחרת. זה אותו בית. תיארנו לעצמנו שבכל מקום יכר' לה להיות הפליה גזעית, רק לא בישראל. שהרי אם יש שני עמים בעולם שסבלו בגלל חוסר-סובלנות, הרי הם היהודים והכושים." לפני שיצא בדרכו לישראל, שוחח ריבס על מינויו החדש עם שני יידיים לבנוניים. "למה לך לנסוע לשם?" שאלו אותו, "לא תרגיש טוב שם. יביטו עליך מגבוה." "אני לא מאמין," השיב ריבס. "לנו, הלי' ברים, יש יחסי-ידידות עם ישראל, ואינינו נוקטים כל עמדה בסיסית בינם לבין הער' בים. אני מקחש שיום אחד ישרור ביניהם שלום."

אמרו לו הלבנוניים: "היהודים סבלו קשות מידי הגרמנים באירופה, והם מנסים להת' נקם על כך בכל זר! תיחכם בכך בעצמך ותכתוב לנו על כך." ריבס חשב אז את הדבר לתיאוריה פני' סטטית. כיום אינו משוכנע בכך: "האם אנח' נו היינו שותפיו של היטלר?" התרעם. "האם אנחנו אשמים בסבל של העם היהודי? בכ' לל קולה של ליבריה היה בעל חשיבות מכרעת בעת הצבעת החלוקה של 1947 באו"ם!"

ליחס שהם נתקלים בו ברחוב יש, ללא ספק, גם משמעויות מדיניות ספונטאניות. ריבס, כמו רוב האורחים האפריקאים המב' קרים במדינה, אינו יכול שלא להבחין בכך. לא זומן למשל, ראיין עתונאי יש' ראל שני אורחים מליבריה. הפגישה נערכה במלון דן. ואחרי שהעתונאי שמע מן ה' אורחים את אשר רצה, החלו הם שואלים אותו שאלות. השאלה הראשונה הייתה: מדוע אין ישראל מגנה את ממשלת דרום-אפריקה על אשר היא עושה השוואות לשחורים? הסביר הישראלי: "חיים שם הרבה יהודים. יש להם כסף. מדינת ישראל זקוקה לכסף זה. אם תרגינו את ממשלת דרום-אפריקה, זו תוכל ליהודים ותאסור עליהם להעביר כספים לישראל."

התפלאו האורחים: "משמע, שכל יחסה של ישראל בעניין זה הוא עניין של כסף?" העתונאי לא ידע מה לענות. גם אהרון ריבס לא ידע לענות, כאשר הציגו בפניו האורחים את אותה השאלה. "עניתי שזה לא נכון, שהעתונאי פשוט לא ידע מה להשיב, לכן גימגם משהו טיפשי."

הצהיר ריבס: "תהיה זו איחלת להאשים את כל המדינה בשל מעשים אלה. ידוע על שיש בישראל אנשים ישרים וטובים מאד. לי עצמי יש ידיים רבים בין הישראלים." אולם כל זה אינו מונע בעדו מלהישאר לילול שלמים ללא-שינה, כשהוא מחפש תשובה לשאלה: "איך זה יתכן שבשאר ישראל נחשב צבע עורי נגדי?"

סגר את חלונות מכוניתו, אך הדבר רק הגביר את סקרנותם חסרת-ההיגיון של היל' דים: "כושי! כושי! אתה כושי!" צעקו לעבר השגריר.

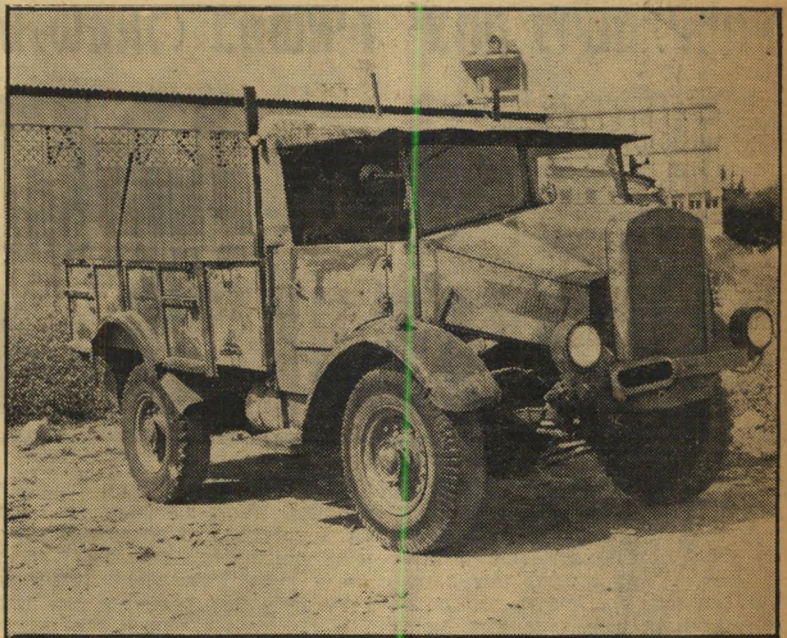
באחת ההזדמנויות התלונן ריבס על כך באוני אחד מאנשי משרד החוץ. "האם היי' הם רוצים שבחוף-לארץ יקראו לשגריר שלכם יהודי יהודי?" האיש הודה שלא היו רוצים שדבר כזה יקרה.

"איני יכולים ללכת לקולנוע," המשיך ריבס להתלונן, "מבלי שעשרות יצטופפו סביבנו וילחשו: כושי! כושי!" התערבה טלמה, אשתו של ריבס: "פעם הלכתי לשוק עם אשת דיפלומט גאנאי. אני שים עזבו את יסודיקה ורצו אחרינו. יידי' תי אמרה לי: אם עוד מישהו יקרא כושי, אשבור לו את הראש!"

"שגרירות ליבריה קיימת כאן כדי להדק את היחסים בין שתי ארצותינו," המשיך ריבס, "ואין אנו מעונינים לעשות כל צעד שיקלקל יחסים אלה. על כן אנו שותקים, סופגים את העלבונות ומחרישים. מעולם לא התכונתי להפוך עניין זה נושא לכותרות ראשיות, אבל הפעם לא יכולתי יותר. כשמרימים עלי יד בפעם השלישית, ומקללים אותי בפרצוף על צבע עורי, איני יכול להבליג!"

הנשים והג'נטלמנית

בחדריה האורחים הגדול שבחוללת ריבס, שיחקו שלוש בנות המשפחה: שאלין (ארבע וחצי), אינה (שלוש וחצי), תל' מה (2). אמם הצביעה לעברן: "אין יום שהן

של יצחק לויטה, שבה ירה הדיפלומט הליברי ברוב כעסו ירה ריבס ששה כדורים בגנגלי המכונית של לויטה, אולם בשל עובים של הצמיגים, נעשו בהם רק שני תקרים.

בריו, תוך כדי ויכוח. העובדה שלושה הרים עליו יד נראתה לו אף היא קשורה בבזו שנהגה-משאית הפגון במלה "כושי!" אמר ריבס: "אני בטוח שהוא לא היה מרים יד על מיסטר ריד, השגריר האמריקאי, או על אחרון המזכירים של השגרירות הרוסית. אם העז להתנפל עלי, על אף היותי דיפלומט מט זר, הרי זה רק בגלל היותי שחור!"

את זאת לא יכול היה ריבס, יליד מוני' רוביה ובוגר אוניברסיטת ליבריה, לסבול. הוא כיהן את אקדח מ.א.ב. הצרפתי שלו, הריק את מחסניתו בגלגלי המשאית. רק אחרי שהגן בצורה זו על כבודו המחולל, אסף את אשתו ושלושת בנותיהם, הסיע לקרקס בתל-אביב והמשיך בענייני עבודתו. בשעות הערב מסר על כל הפרשה למשרד החוץ הישראלי. פרשת המכונית, בעיניו, הייתה מחוסלת.

לא כן פרשת הפגיעות האחרות, שנפגע במשך השנה-וחצי של שהותו בארץ. ערב אחד, לפני שלושה חדשים, למשל, נסע במ' כוניתו ליד קולנוע תמר בתל-אביב. יורד גשם ונסעתי לאט. לפני ראיתי זקן מכורבל במעיל-גשם, הממהר לחצות את הכביש. אשת תי אמרה לי: הזהר, יש שם זקן! ראיתי את האיש עוז מקודם. עצרתי את המכונית. הזקן התחלק כנראה, או משהו, ונפל על הארץ. מיד יצאתי ממכוניתי לעזור לו, אבל הוא קם לבד והמשיך לחצות את הכביש. אילו הייתה נוגעת בו המכונית, לא היה יכול בכלל לקום, זקן כזה. ניגשתי אליו בכל זאת, לראות אם קרה לו משהו — כפי שכל אדם היה ניגש לזקן שמעד ונפל. היה שם שוטר. הוא התנפל עלי בגסות,

מכונית המריבה

ותבע לראות את הניירות שלי. כך אין נוהגים כלפי דיפלומט לבן!" הוא הגיש תלונה למשרד-החוץ, קיבל כעבור זמן תשובה מרגיעה כי אין ליחס חשיבות לתקרית, מאחר והשוטר היה סתם בור בלתי-מתונן.

אולי 850 ל"י הוציא ריבס על תיקונים במכוניתו, שנגרמו לדבריו, מפגיעות מכה' גות של אחרים. פעם התנגשה בו, למשל, מונית. הוא עצר את מכוניתו וניגש אל נהג המונית. הנהג לא הראה כל סימני חר' טה. "מה יש כושי?" שאל אותו. "באותה סטודנטים מליבריה ישבו במכונית באותה שעה," סיפר ריבס, "והם הודעו מהתנה' גות זו. היה להם ברור כי אותו נהג מונית הרשה לעצמו להרים עלי יד רק מפני שאני שחור. אלוהים הטוב! הם אמרו, האם כל מתנהגים בישראל כלפי שחורים? מרוב בושה, אמרת' להם שזה דבר יוצאדופן."

עדין לשגריר

פסח שעבר נסע ריבס, בלחיית שני יריו ליבריה, לקנות לחם ביפו. הוא החנה את המכונית בצד הרחוב וניגש למי' אפיה המיוחדת, המספקת לחם לדיפלומטים בימי החג היהודי. השגריר נשאר במכונית. ניגשו אליו כמה ילדים והחלו צועקים: "כושי! כושי!" השגריר נעלב. "הרם את הנוגויות," יעץ לו ריבס, "ואל תשים אליהם לב." השגריר